

Zenei naptár

Hangverseny a szimfonikusokkal

Kellemes meglepetés volt, hogy Cser Miklós léphetett színpadra a műsorfüzetben közzétett Kovács János helyett, a hét eleji filharmóniai koncerten. Nem a jó fővárosi muzsikuss hiányának örültem természetesen, hanem annak, hogy sajnos ritkán hallható városunkbéli, tehetséges előadóművésznünk kapott most pódiumot a szegedi szimfonikusok élén. Vendégként a cseh hegedűművész, Peter Michalica működött közre.

Szép programot ígért az est a romantika, s a századforduló zenei terméséből. Weber: A bűvös vadász nyitányával a közönség lelki felhangolása történt meg. A zenekar itt még nem talált igazán magára. Előadásukban némi kiegyenlítettesség, s összeszedettség hiányát éreztem.

Mendelssohn szívhez szóló remekét, az e-moll hegedűversenyt Peter Michalica szólaltatta meg. Tudja a mesterséget. Hegedűjátéka csiszolt, kimunkált, kellő

virtuozitással ékesítve, habár az intonációs tisztasága nem volt makulátlan. Mégis, a pozitívumok ellenére hiányérzetünk van. Az előadóművész ugyanis nem mozgott természetes oldottsággal, otthonos derűvel, a hazatérés felhőtlen örömeivel e kompozíció világában. A versenymű tolmácsolása Michalica olvasatában nem tartalmazott igazán személyes, figyelemre méltó, egyéni észrevételeket. Az energikus, vagy szenvedélyes hangvételben megfogalmazott részek tünetek szerencsésnek az előadó számára, de a szabadabb, oldottabb frazeálás, a gesztusgazdagság, s a hangulatbeli érzékenység tekintetében többet vártam. Egy ilyen, úgymond slágerkompozíció esetén, melyet számtalan világnagyság tolmácsolásában is ismerünk, fokozott az elvárásunk az előadóval szemben, a személyes jellemzők, gondolatok, lelki habitus kifejezése területén. Amennyit ebben

a vonatkozásban kaptunk tőle, kevés volt.

A koncert második felében Debussy Tavasz című szimfonikus szvitjét, s Raveltől a Lúdanyó meséit hallottuk. Főként ez utóbbi tolmácsolása volt kiemelkedő. A választékos, artistikus raveli muzsikát pikánsan fűszerezett, adekvát előadásban hallottuk. Cser Miklós kitűnően érezte a tételek hangulatát, jó tempókkal, s a lehető finom nűanszokra érzékenyen formálta meg a tündéri muzsikát.

A zenekar ebben is, a Debussy-kompozícióban is nagyszerűen helytállt. Szép szólósztrikus szerepléseknek voltunk tanúi. Debussy világa igen közel áll a karmesterhez. Színhatásainak gazdagságát jó érzéssel juttatta kifejezésre, s a formálási biztonság, arányérzék szintén sajátja a jó kezű dirigensnek, akit többször is szívesen hallgatnánk.

Berényi Bogáta

Recsk 1950–1953

A közép-kelet-európai film-történetben időről időre születnek pillanatok, amikor ember nem tehet egyebet, csak feláll, és mámorosan tapsolni kezd. Amikor tünnetes-, hőstett- vagy éppen forradalomszámba megy egy kollektív vállalkozás celuloidszalagra rögzített manifesztálódása. Amikor az alkotó biztos lehet abban, hogy Tettet — dacosan kihívó, mesebelien bátor, erkölcsi kategóriákat esztétikai kategóriákkal egyesítő tettet — hajt végre. A néző meg abban, hogy míg él, élesen világító kontúrok emléképeivel fog emlékezni a vetítés napjára, az előzményekkel, az időjárással, vagy éppen az utolsó filmkockát követő történetekkel együtt. Ilyen nagy és ünnepi közép-kelet-európai pillanat volt, lehetett például Andrzej Wajda A vasember című „Szolidaritáshősköteményének”, vagy Abuladze Vezeklés című remekének premijére. És ugyanilyen pillanatot elérte most meg újra, alig két hónappal ezelőtt mindenki, aki a budapesti filmszemlén először láthatta Gyarmathy Lívia és Böszörményi Géza Recsk 1950–1953 — egy titkos kényszermunkatábor története című filmjét.

A nemzeti fesztivál dokumentumkategóriájának fődíjasa most a nézőkhöz kerül, tán hosszú évek óta először hozza különösen szerencsés helyzetbe a kritikust: a hazai rohanó történelmi-társadalmi események közepette mind kevésbé van szükség arra, hogy különböző, hatásosnak szánt stílári eszközökkel bizonygassa-ajánlja, propagálja és dicsőítse azt a szemléletmódot és azt a tematikát, amelyiknek az utóbbi időben tapasztalható terjedése következtében mind több és több létfontosságú információ áramlik az eddig csupán természetes érettséggel rendelkező, ám most már egyre tájékozottabbá váló, a nemzet jövőjéért valóban felelős, gondolkodó hazai értelmiségi közvélemény elé. Mégis ellenállhatatlan vagy hajtja ilyenkor az embert, hogy kijelentse: másodszori megtekintés után is be kell számolni arról, hogy megrendítő, nagy alkotás ez a háromrészes — eposz? kollektív sorstragédia? — legvadabb bűnügyi históriák izgalmit sokszorosan felülmúló oknyomozati históriás jegyzőkönyv? — alighanem mindegyik.

A tábor történetének, hőhéroknak és áldozatoknak kronológikus rendbe szedett históriáját, és párhuz

Egy titkos kényszermunkatábor története
Magyar film. Írta és rendezte: Gyarmathy Livia
és Böszörményi Géza. Fényképezte: Pap Ferenc.

zamos szerkesztésű monológokat félelmetes hatású erkölcsi-eszmei magasságban egyesítő művel szembeesünk: olyan, mint egyetlen gigászi szivdobbanás. A Recsk szakmai értékei (felvételtechnikától vágástechnikáig, szerkesztési elvektől dokumentatív erőig) olyan elképesztően szoros és izzó hűfokú ölelésben forrnak össze, a legmagasabb rendű emberség kifejeződésével, ahogyan csak egészen kiemelkedő műalkotások esetében tapasztalni. Egészen bizonyos, hogy nem túlzás Szolzenyicin monumentális Gulag-szigetcsoporthoz, vagy Gábor Áronnak végre Magyarországon is kapható tábortrilógiájához hasonlítani ezt a filmet. Annyal inkább, mert az alkotóknak a film műfaji sajátosságából következően két hallatlan előnyt is sikerült tökéletesen kiaknázniuk: a látvány erejének és hatásának az arcok roppant intenzív fölmutatásával történő érzékeltetését — és a korabeli dokumentumoknak a ma látható rekvizitumaival végrehajtott szembesítését. Például áll a tábor maradványainak helyén a néhai ör és elmondja, hogy „ha valakinek nem lehet megmagyarázni szépszerével, hogy mi a helyzet, hogy vedd tudomásul: márpedig ez van, ezt kell csinálnod, akkor világos, hogy a testi fenytést kell alkalmazni. Güzsbakótni, vagy megbillincselni, vagy gumiszobába tenni, vagy mit tudom én — lehet válogatni. Abban az időben mi csak ezt ismertük. Güzsbakóttottuk azt a faszikamát, aki nem úgy csinálta, ahogy elő volt írva a nagykönyvben.” Vagy: két egykori rab bemutatja ama bizonyos güzsbakóttést. A tett színhelyén, közvetlenül érzékelhetővé téve mindazt, amiről vagy fél perccel korábban bőszt tagadást hallhattunk.

És ami már az első alkalommal, a film első megtekintésekor is nagyon feltűnt: istenem, nem fura, hogy csupa szétbomlott, degenerált, deformált és szétfolyó arc, bambá tekintet — szinte valamennyi megszólaló valamikori ávos. És tiszta, szép, rendezett tekintetű idős férfifejek sora — az egykori recskifoglyok, a majdnem elpusztítottak és agyonnyomorgatottak. A tavalyi, a Faludy György-portréval megkezdett, s most e művel folytatott Történelmi portrék-

sorozat egészen parádés szériát sejtet. Még akkor is, ha a megsemmisítő tábor kapcsán a megszólalásra fölkért pribékek közül a legnagyobb halak — magától Péter Gábertől, a vezérszörnyeteg inkvizitortól Décsi Gyulán át a helyi vívmány Piros Lászlóig — persze nem álltak kötelnek. E szemérmes urak — helyett persze szölkék — éppen elegendőek. Például a katonatisztből lett plébános, Tabódy István, aki ritka gyönyörű részletként mondta el: soha eszébe nem jutott volna, hogy pap legyen, de Isten, úgy látszik, ezeknek az embereknek a felhasználásával esztergálta őt... És szeretettel gondol ma is mindannyiukra: a barbár táborparancsnok „maga engem is szeret Tabódy?” kérdéseire igenlő választ adván, a legváltozatosabb kínzásokat állta ki, közben mindvégig föltétlenül neki a kérdés: „még mindig szeret engem, Tabódy?” És Tabódy István mindig igennel válaszolt. „Végül”, mondja az egykori rab, „leeresztette a botot és láttam, hogy borzasztóan elszégyelli magát. Másnap fölkért, hogy mossam föl az irodáját, vajdas kenyeret és zöldséget adott, és utána, ahol csak tudott, mindig óvott és védett.” A rím pedig milderre: „megbocsátani nem tudok”, és „igazából sem gyűlölet, sem sajnálat nem maradt bennem Recsk miatt. Az életem gazdagodásának tekintem. Azóta értem, hogy mi az ember.”

A Nyugaton élő író, Sztáray Zoltán fenti szavai után a film végső, kétségbeesett-megrendítő mondata, a tévőva kérdés — „és mindezt miért? Miért? Meg tudja mondani valaki?” — már a messiás távolba vezet. Arra, amerre az emberlét közép-kelet-európai változatainak káprázatos gazdagsága található. Recsk alig három évtizeddel ezelőtti rabszolgaválóságával, és a Recskről készült film magasba emelő, halhatatlan ragyogásával.

Domonkos László

Szegedi diákszínpad

A Szegedi Diákszínpad tagjai egyetlen előadással jelentkeztek eddig, egy Pirandello-darabban, Balog József rendezésével; most lesz a második bemutatjuk: Carlos Solázano mexikói drámaíró A bábuk című

TIT-nyelviskolák

Nyelvoktatás, nyelvtanulás (2.)

A TIT nyelviskolájának részt kell vállalnia a meglevő közöny oldásában, miközben másrészt állnia kell a „nyugati nyelvészek” várhatóan megújuló ostromát. Föl van-e kellően készülve erre a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat nyelvi szekciója, ráadásul az eddigieknél magasabb színvonalon? Mik a legnagyobb gondok?

Kezdjük az utóbbival. A jó tananyagok és a gépi berendezések (magnók, nyelvi labor, másolók stb.) beszerzésének ma már csak az anyagi lehetőségek szabnak határt. Ez sem lebecsülendő probléma, de úgy tűnik, van némi tartalék, továbbá ösztönözhető újabb anyagi ösztönzők lépnek be. Az igazán probléma továbbra is az, ami a legtöbb más helyen, legfőképpen nem szokás beszélni róla, vagyis a „human factor”, az emberi tényező. Esetünkben a jó nyelvtanár. Aki nem árulja el a harmadik (mit harmadik: sokszor az első!) mondatával, hogy meg sem közelíti az anyanyelvi szintet. Egyelőre kevés a mai követelményeknek megfelelő nyelvtanár, és nincs városunkban (de talán az országban is alig) olyan nyelvoktatási intézmény, ahol ezt a problémát megoldhatnák tudhatnák. Nem is lehet már holnapra megoldani, hiszen hordozzuk mindannak az örökségét, amiről fontebb szó volt, és ami természetesen a tanárképzésre is kihatott valamilyen módon. Eppen ezért a szegedi TIT alaposan átgondolt, mégis gyors cselekvésre szánta el magát: „csomagtervet” dolgoz ki, melynek értelmében ösztönöz minden megváltozik ezen a téren. Lesz benne újfajta alkalmazási követelményrendszer, intenzív továbbképzés, külföldi ösztöndíj, sokkal

Az eddig vázolt tendencia nem az egyetlen és már nem is a legmeghatározóbb. Időközben ugyanis megindult az ellentendencia, vagyis kitört hazánkban a nyelvtanulási láz.

több anyanyelvi tanár, és néhány egyéb újdonság is.

Újdonság az is, hogy hamarosan megkezdődik a specializáció. Eddig az jelentette az összes különbséget egy nyelven belül, hogy volt „kezdő”, középfeladói”, „haladó” stb. és esetleg valamilyen nyelvvizsgára „előkészítő”. Alig érdekelt a tanfolyamok szervezőit és vezetőit, hogy milyen célra akarja használni a jelentkező a választott nyelvet: külföldi turistaútra, a Sky csatorna filmjeinek megértésére, bécsi bevásárlóutakra, netán Hemingway- vagy éppen orvosi szakszöveg olvasására. Mindez teljesen mindegy volt már csak azért is, mert mindenütt ugyanazt a néhány tananyagot variálták ugyanazok a tanárok, tisztelet a kivételnek. A kisebb mértékben oktatott nyelvek esetében ezen valószínűleg nem is lehet változtatni még egy darabig, de a két „nagy”, az angol és a német terén itt is újítások lesznek, többek között az angol ESP (English for special purposes, vagyis angol nyelv „speciális célakra”) mintájára, illetve a hazai igényekre való alkalmazásával. Ennek értelmében végre lesz olyan angol kurzus, ahol szinte az összes eddigivel szemben nem, vagy alig lesz nyelvtan, viszont lesz benne számos olyan, főként újabb keletű szó és kifejezés, ami a szótárakban nem található. Lesz kifejezetten olvasásra

tanító kurzus, ahol nem sokat számít a kiejtés, így nem is kell sokat bajlódni vele. De lesz olyan is, amelyik éppen a jó kiejtésre specializál, az angol esetében külön brit és amerikai változatban. Lesznek valódi társalgások is, kizárólag olyan „native speaker”-ekkel, akik nem is tudnak magyarul, így nem kell majd félni a mesterkeltéstől. Szerepel még a tervekben idegenvezetők nyelvkurzusa, és végül szegedi specialitásként a számítógép és az angol nyelvi program összeházasítása, melynek keretében angol számítógépes nyelvet is oktatnak majd a TIT-ben.

Mindezt felsorolni sem kevés. Nyilvánvaló, hogy megvalósításához elégtelenek az eddigi keretek. Előbb-utóbb szükségessé válik a „szponzor”-rendszer. A tárgyalások folyamatban vannak.

Pordány László

*

Ha valamihez, hát ehhez a kétféle íráshoz a lehető legjobban kapcsolódik a hír: a TIT városi és városkörnyéki szervezete több nyelvi tábort is szervez: bentlakásos angol tábor lesz általános iskolásoknak június 18-tól 27-ig és június 29-től július 8-ig — s ugyanezekben az időpontokban a középiskolásokra is vár hasonló. Jelentkezni április 25-ig, a TIT Kársz utca 11. szám alatti központban lehet az Ortutay kollégiumban megrendező táborokra. Am nemcsak az angolul, hanem a németül tanulóknak is gondoltak: a fenti időpontokban német nyelvi tábor is lesz, s ha már TIT-akcióknál tartunk: szintén április 25-ig lehet jelentkezni a június 19–25. között ugyancsak az Ortutay kollégiumban megrendező számítástechnikai és számítógépes irányítástechnikai tanfolyamra is.

Alapítvány

Szeged közoktatásáért

Mivel a közoktatás katasztrofális állapotáról csak a szavak szaporodnak, az állami pénzek meg csak fogyanak, az ország holnapjára egyre aggodalmasabban gondoló állampolgárok a felelősségértől vezérelve saját megoldásokat keresnek. Szerencsére.

A szegedi általános iskolák igazgatói ismerik legjobban saját intézményeik vigasztalan helyzetét; hosszú évek óta beszélnek a változtatások szükségéről, s mindaddig kértek, kértek, kértek... Most azonban nem mentek a tanácsba, se a népfronthoz, se a nótanácshoz, hanem elhatározták: maguk cselekednek. Kimódolták, hogy mivel a bajok egyik fő oka a jóra törekvő pedagógusok „mozgásszabadságának” korlátozottsága, mivel az alkotókedv kibontásának sokféle gátja, kifejezetten fejlesztési célokra alapítványt hoznak létre. Nem az állami költségvetés kötelezőmunkaszátsait kívánják „fedezni”, nem az iskola alapfunkcióira is kevés állami pénzeket kipótolni, hanem a korszerű oktatáshoz elengedhetetlen, a gyerekek érdekéért való ötlethez, kísérletekhez, kutatásokhoz szeretnének anyagi eszközöket. Olyasmik, iskolákban elvégzendő munkához, amit bár a költségvetésnek kellene finanszíroznia, az „azt mondja”, hogy nem tudja finanszírozni.

Például: idegen nyelvek oktatását, számítástechnikai, informatikai képzést, esztétikai készségek fejlesztését, vagy akár az eszméletlen mennyiségű tanóra racionális csökkentését. Munkaigényes, „anyagigényes”, fölkezdült emberek alkotó energiáit kívánó dolgok ezek, vagyis pénzigényesek egyszerűen. Mivel gondolkodó állampolgárok könnyen belátják, hogy az általános iskolai oktatás színvonala meghatározza a holnapi és holnaputáni életünk minőségét, abban bíznak az alapítvány ötletgazdái: a kifejezetten a szegedi iskolák fejlesztésére való alapítvány gondolatát mindenki támogatja, s „beszáll”, aki a pénzért úgy képes beosztani, hogy rangsort, fontossági sorrendet állít, s eldönti: ennél aligha létezik értelmezhetőbb fontosabb „kiadás”. Nagyvállalatoktól a magán-személyekig mindenkit föl-hívják az alapítványtevők: csatlakozzanak!

Egyelőre öt szegedi általános iskola fogott össze, nyilvánvalóan ők csak jelképes összeggel, de elindítják a dolgot. A kuratóriumhoz, amely majd gondozza az alapítványt, pályázatot nyújthatnak be azok a szegedi iskolák és pedagógusok, akik tenni akarnak a közoktatásért, s a helyi nevelési rendszer kidolgozásában részt vállalnak.

Mi vonzaná, mondjuk, a pénzes cégeket, hogy csatlakozzanak? Mészáros Rezsőné és Szalay József, akik mindketten iskolaigazgatók Szegeden (s akitől a főnti információk származnak) — mondtak egy példát: ha a 7–8. osztályosok fakultatív óráit egy vállalati tanműhelyben lehetne tartani, a rátermett vállalati ember hamar kiválaszthatná jövőendő szakmunkáit a sokféle érdeklődésű gyerek közül.

Mégis lesz néptáncfesztivál

Hetek óta tartó viták után úgy döntött a Szakszervezetek Csongrád Megyei Tanácsa, hogy mégis lesz néptáncfesztivál Szegeden.

Az szmt elnöksége még februárban juttatta el a sajtószervekhöz állásfoglalását, amelyben tiltakozott a SZOT titkárságának döntése ellen, miszerint „pénzügyi okok miatt az idei évre ütemezett nemzetközi szakszervezeti néptáncfesztivál elmarad.” A tiltakozás eredményes volt, mert ugyan a SZOT nem kíván társrendezője lenni a fesztiválnak, de az alapösszeget a Szakszervezetek Csongrád Megyei Tanácsa rendelkezésére bocsátja.

S. E.